

❖ An Lúibín ❖

31 Márta 2017

Aontas na Scríbhneoirí Gaeilge

Más duine thú a scríobhann i nGaeilge, seo agat litir oscailte ó Éilís Ní Anluain, Rúnaí, Aontas na Scríbhneoirí Gaeilge.

A scríbhneoir dhil,

Tá Aontas na Scríbhneoirí Gaeilge (ASG) ar bun le dhá bhliain anuas agus breis is 70 ball cláraithe linn as gach aird den tír. Mura bhfuil tú féin cláraithe i do bhall fós, ba mhaith linn cuireadh a thabhairt duit sin a dhéanamh; agus má tá aithne agat ar scríbhneoirí eile nár ghlac ballraíocht san Aontas, ba bhreá linn go spreagfa iad chuige sin.

Tá ASG ann do gach scríbhneoir Gaeilge, úrnua nó seanbhunaithe, ag scríobh don chló nó don scáileán, ag plé le ficsean nó neamhfhicsean nó ag scríobh aistí nó scéalta do pháistí. I measc na n-aidhmeanna, tá cothú gréasáin tacaíochta, scaipeadh eolais faoi dheiseanna maoinithe agus comórtais, idirbheartaíocht ar mhaithe le scríbhneoirí le heagrais eile, mar shampla TG4, Foras na Gaeilge agus an Chomhairle Ealaíon, agus a chinntiú go bhfuil rátaí íocaíochta agus conarthaí córa le fáil ag gach scríbhneoir. Féach a thuilleadh eolais ag:

<http://www.aontasna scríbhneoirí gaeilge.ie>.

Is féidir clárú mar bhall trí sheic a sheoladh chuig an rúnaí – seoladh thíos nó ag cruinniú. An táille bliantúil ná 20/10 euro.

Beidh cruinniú cinn bhliana ar siúl againn Dé Sathairn 1 Aibreán 2017 ag 2.00pm, 6 Sráid Fhearchair, BÁC 2, agus fáilte roimh gach ball cláraithe. Ceithre chruinniú sa bhliain a bhíonn ag ASG, agus tá coiste tofa againn mar aon le grúpaí oibre. Fiú mura mbeadh deis agat páirtghníomhach a ghlacadh san eagrais, beidh tú ag tacú le scríbhneoirí eile agus tú i do bhall.

Táimid an-bhuíoch ded' fhoilsitheoir as anrphost seo a sheoladh chugat.

Le gach dea-ghuí,

Éilís Ní Anluain
Rúnaí
Aontas na Scríbhneoirí Gaeilge

6, An Pháirc Thiar
Bré, Co Chill Mhantáin
eilisnianluain@gmail.com

PS: Seans go gcuirfidh tú spéis san alt seo maidir le taighde nua ar scríbhneoirí Gaeilge ár linne:

<http://tuairisc.ie/scríbhneoirí-na-gaeilge-ce-mhead-acu-ata-ann-agus-cad-ata-a-scríobh-acu/>

'Celtic Knot' – Wikipedia Language Conference

Cuirfear an chéad Chomhdháil Teanga Wikipedia (Celtic Knot) ar bun ar 5-6 Iúil 2017 ag Ollscoil Dhún Éideann i gcomhar le Wikipedia UK. Tabharfar aird ar theangacha Ceilteacha agus Bundúchasacha agus ar an oideachas oscailte, ar an eolas oscailte agus ar na sonraí oscailte a chothaíonn pobail theanga.

Tá lucht na Comhdhála ag súil go gcrúineoidh lucht Wikipedia, oideachasóirí, taighdeoirí, gairmeoirí eolais agus meán, teangeolaithe, teicneolaithe foghlama agus daoine eile le chéile chun eolas a scaipeadh agus dul i gcomhar le chéile ar bhealaí nua chun pobail theanga a neartú.

Tá sé ródhéanach anois tairiscintí a chur isteach agus an dáta deireanach (17 Márta) dulta thart, ach is fiú súil a chaitheamh ar shuíomh na Comhdhála:

<http://thinking.is.ed.ac.uk/wir/2017/02/17/save-the-date-celtic-knot-conference-at-edinburgh-university-5-6-july/>

Beidh baint ag na cainteanna agus ag na saotharlanna le cúrsaí Wikipedia.

Focal

Leath (*bain2*). Roinnt den iomlán agus í cothrom leis an roinnt eile; taobh nó treo; cuid.

Is minic a úsáidtear an sean-tabharthach (*leith*) in abairtí áirithe: áit ar leith, áit ar leith, duine ar leith; i leith (i dtreo) na láimhe deise, i leith na léithe (*ag éirí liath*). Abairtí eile: ná cuir coir i mo leith (*i mo choinne*); tar i leith anseo; tá sí ann ó shin i leith (*go dtí anois*). Bliain go leith (*bliain agus leathbhliana*).

Má théimid *leath má leath* beidh leath agam féin agus leath agatsa. Má tá *an leath is mó* agamsa, is agam atá an chuid is mó. Agus abairt úsáideach eile: i leith is go (*amhail is dá mba*).

Cnóbha

Cnóbha (agus an dumha mór ar dheis)

Wikimedia Commons

Is éard atá i gceist anseo sliocht as dán dinnseanchais le Flann Mac Lonnáin, dán Meán-Ghaeilge a bhaineann le Cnóbha i gContae na Mí. Thugann sé míniú ar bhrí na n-ainmneacha difriúla atá ar an dumha adhlactha atá ann – Cnóbha, Cnoc Bhua agus Fearta Cuile. Mhaítí gur tógadh an dumha ar Bhua, iníon Ruairí Rua. Tugann an sliocht seo cuntas ar eachtra an taoisigh Breasal agus fonn air cnoc mór a thógáil ann. Uaidh sin, a deir an dán, a tháinig an t-ainm Fearta Cuile.

Tá bunleagan an dáin le fáil faoi *Cnogba* in *The Metrical Dindshenchas* ag CELT:

<http://www.ucc.ie/celt/published/G106500C/index.html>

Tócaibther leis in cnocc crúaid
fo chosmailius tuir Nemrúaid,
co mbad de tísad for nem;
is é fáth ara fuaibred.

Fir Érend dia dénum dó
in chnuicc sin uili i n-óenló:
rothócaib díb giallu in gein
fri hobair in laithi-sin.

Adubairt fris a fiur féin,
nách leicfed rith don rogréin,
ní biad adaig, acht lá glan
co roiched súas in sáethar.

Sínid uaithe a fiur for fecht,
doní co dron a drúidecht:
nir utmall grían ósa cind;
rofasta hí 'sin oen-rind.

Dolluid Bresal, báes *rongab*,
ón chnucc dochum a shethar:
dorónsat slúaig deccra de:
fosfúair i Ferta Cuile.

Luid ina gnáis, ciarbo chol,
don tsiar, ciarbo shárugod:
frisín cnoc sin sunda amne
adberar Ferta Cuile.

In uair nár lá dóib iarsin,
is dóig linn corbo adaig,
ní dernad in cnocc co cend;
tíat for cúlu fir Érend.

Atá in cnocc óshin ille
cen tuilled air ar airde:
ní ba mó achach ósheo immach
co tí in bráth briste brethach.

Thóg sé an cnoc cruu ar dhealramh thúr Neamhrua [Nimrod] go dtiocfadh sé go neamh: sin an fáth a ndearna sé é.

Fir Éireann ag déanamh an chnoic sin uile dó in aon lá; thóg sé gialla díobh de neart le haghaidh obair an lae sin.

Dúirt a deirfiúr leis nach ligfeadh don ghrian rith; ní bheadh oiche ann ach lá glan go dtí go rachadh an saothar suas.

Cuireann a dheirfiúr chun bóthair go ndéanann sí a draíocht; bhí an ghrian ina stad os a cionn agus d'fhostaigh sí in aon bhall í.

Tháinig Bresal (ghabh baois é) ón gcnoc chun a dheirféar; rinne an slua iontas de; fuair sé i bhFeartha Cuile í.

Chuaigh sé isteach chuici cé gur chol é, chun a dheirfiúr cé gur shárú é; dá bhí sin tugtar Fearta Cuile (dumhaí an choil) ar an gcnoc sin.

Nuair nach raibh sé ina lá acu ina dhiaidh sin (is dócha gur oíche a bhí ann) ní dhearnadh an cnoc a thógáil go ceann; chuaigh fir Éireann ar ais abhaile.

Ó shin tá an cnoc gan tuilleadh curtha lena airde; ní mhéadófar é as seo amach, nó go dtiocfaidh Lá an Bhrátha bhriste bhreithiúnaigh.

Bás Bhearacháin

Foilsíodh an t-alt seo in An Lúibín den chéad uair ar 15 Lúnasa 2005.

I leabhar taitneamhach leis an Dr Dubhghlas de hÍde, *Legends of Saints and Sinners*, tá dhá leagan den scéal *Bás Bhearacháin* le fáil, ceann i mBéarla agus ceann i nGaeilge. Tagann iarmhar (neach neamhshaolta a thuarann an bás) chun Bearacháin, atá ina easpag nó ina dhraoi. Is é tuairim de hÍde gurb ionann an fear seo agus Bearachán Chluain Sosta in Uí bhFailí, a bhí beo san 7ú haois agus a raibh clú na tairgreachta agus na filíochta air. Is dócha go raibh roinnt maith scéalta ina thaobh. An scéal a d'fhoilsigh de hÍde i nGaeilge is leagan Muimhneach é, agus 'Seán Crón' a bhí mar ainm cleite ar an té a bhailigh é. Scéal diamhair greannmhar é a d'fhanfadh i do chuimhne. Tá athchóiriú beag déanta air anseo, cé go bhfuil blas na canúna fós air.

Bhí seandraoi ann fadó, gurbh é ainm a bhí air ná Bearachán, agus tháinig Fionn Mac Cumhaill agus rí eile dá fhiosrú oíche áirithe. Do bhíodar ag caitheamh na hoíche leo féin ann, ag déanamh gach aon chaitheamh aimsire a d'fhéadadar dóibh féin. I gcaitheamh na hoíche dóibh d'fhiafraigh Fionn de Bhearachán an fada an saol a bhí gearrtha amach dó nó an raibh aon fhios aige air. Dúirt Bearachán go raibh go maith – go mairfeadh sé go bráth chun go dtiocfadh trí ríthe gan chuireadh chun a thí i gcomhair na hoíche – ar an oíche sin go dtiocfadh mac tíre chuige do mharódh é.

'Déan d'anam, mar sin,' arsa Fionn, 'mar tá trí ríthe gan chuireadh anso anocht.'

'Conas a bheadh,' arsa Bearachán, 'agus gan ann ach beirt agaibh?'

'Tá,' arsa Fionn, 'mise rí na Féinne, agus é seo lem' chois rí cúige is ea é, agus Bran atá ina rí ar ghadhair an domhain.'

'Ó, Dia le m'anam!' arsa Bearachán, 'tá mo ghnó déanta mar sin.'

'Ní baol duit anocht, pé scéal é,' arsa Fionn, 'nó teipfidh sé orainne.'

Is é rud a dheineadar ná é a chur fé bhéal tobáin, agus an bheirt eile a bheith ag imirt fichille ar thóin an tobáin ar eagla go dtitfidís ina gcodladh an fhaid do bheidís ag faire ar Bhearachán. Do bhíodar ag imirt leo.

Ba ghairid dóibh gur airíodar an t-iarmhar ag labhairt amuigh, agus d'iarr sé orthu go hiarmhéileach é a ligint isteach. Dúradar leis go doicheallach, ambasa, nach ligfidís. Do lean sé air, faid gach aon fhaid, agus é níos truamhéilí gach uair ná a chéile. Dúirt Fionn fé dheireadh thiar thall gur chóir gur chuireadar cathanna ba chrua ná pé iarmhar a bhí amuigh do smachtú go maidin.

D'osclaíodar an doras agus do scaoileadar isteach é, agus do shuigh sé sa chúinne agus do lig sé air go raibh sé á leá ag an bhfuacht. Is gearr gur tharraing sé chuige píob agus do thosnaigh sé ar an gceol ab uaibhrí agus d'airigh aon neach riamh. Agus ba ghearr ina dhiaidh sin gur thit duine acu ina chodladh thall agus duine eile abhus, agus ar maidin nuair a dhúisíodar ní raibh fé bhéal an tobáin ach cairnín cnámh. Sin é bás Bhearacháin agaibh.

Gnóthaí eachtracha

Elena Urlaeva

Poblacht na hÚisbéiceastáine

Wikimedia Commons

Saoránach de chuid na hÚisbéiceastáine is ea Elena Urlaeva, agus is fuath le húdaráis na tíre sin í. Bean mheánaosta í agus í thar a bheith misniúil. Ní mór di a misneach a choinneáil agus í ina gníomhaí cearta daonna í i dtír atá faoi ansmacht. Ní áit í a mbeadh súil agat le léirsithe ann, ach bíonn sí le feiceáil ina haonar nó le cúpla duine eile, ag fógairt éagóra suas le béal na n-údarás.

Bhí Poblacht na hÚisbéiceastáine ina cuid den Aontas Sóivéadach tráth agus níl na sean-nósanna curtha i leataobh fós ag an rialtas. Ba é Islam Karimov an chéad uachtarán agus lean Shavkat Mirziyoyev é – beirt d’aon chineál maidir le dianrialú. Luaitear céasadh agus gabháil ansmachtúil leis an rialtas, gan trácht ar an srian a chuirtear le reiligiún, le caint, le hiriseoireacht, le comhlúadar. Dírítear aird ar leith ar dhaoine ‘dainséaracha’ – daoine a bhaineann le heachtraíochtaí creidimh, saoiriseoirí, gníomhaithe cearta daonna agus gníomhaithe polaitiúla.

Tuairim is fiche bliain ó shin bhí Urlaeva ag cuidiú lena dheartháir i gcás coimeád linbh, rud a tharraing aird na n-údarás uirthi. Cuireadh ‘hamshóireacht’ ina leith agus tugadh an bóthar di óna post sa chomhlacht stáit craoltóireachta. As sin amach ní dheachaigh stad uirthi ach ag cáineadh na héagóra agus na hansmachta. D’íoc sí as ar a lán slite: cúiseamh bréige, bascadh agus bagairt, coinneáil neamhdhlíthiúil, í a shacadh in ospidéal shíciatreacha – seanchleasanna an stáit Shóivéadaigh.

Tá cáil uirthi de bharr a ndearna sí chun chur in aghaidh sárú cearta oibrithe, go háirithe obair éigeantach sa tionscal cadáis. Chuir sí i gcoinne tithe a scrios le haghaidh tógáil foirgneamh poiblí agus thug sí léargas ar chaimiléireacht, ar chéasadh agus ar ghéibheann éagórach. Soláthraíonn sí eolas nach bhfuil ar fáil ó mhórán eile i bhfoirm grianghrafanna agus agallaimh le gaolta na ndaoine a ndearnadh cos ar bolg orthu.

Dá chluí í Elena Urlaeva i measc lucht cosanta cearta daonna, níl sí le fáil in Wikipedia, foinse eolais an phobail, fiú sa leagan Rúisise (labhraítear Rúisis go forleathan fós san Úisbéiceastáin). Ní fada go mbeidh sí le fáil sa Vicipéid, ar aon chuma. Tá meas agus iomrá tuillte aici. Go dtaga sí slán feasta.

Féach:

<http://www.cottoncampaign.org/human-rights-defender-elena-urlaeva-released.html>
Human rights defender Elena Urlaeva released

<http://www.bbc.com/news/world-asia-33056034>
Arrested, threatened, beaten: The Uzbekistan activist who won't give up (29 June 2015)

<https://centre1.com/uzbekistan/elena-urlaeva-dobilas-osvobozhdeniya-iz-psihushki/>
Елена Урлаева добилась освобождения из ташкентской психушки!

Burma: scéal maith agus racht fuatha

Tá scéal na Rohingya i mBurma (Myanmar) cíortha minic go leor in *An Lúibín*: mionlach Muslamach i dtír a bhfuil an chuid is mó de na daoine ina mBúdaithe. Tá cuid de na Rohingya ann leis na céadta bliain, ach oireann sé do náisiúnaithe Burmacha a fhógairt gur inné a tháinig siad, gur coimhthígh iad agus gur ceart iad a dhíbirt. Achrann agus cos ar bolg a tháinig den chaint seo. Thug tuairisc leis na Náisiúin Aontaithe cuntas coscrach le déanaí ar a bhfuil ar siúl (féach <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=56103#.WNyXxDuGOUk>).

Wikimedia Commons

Tá 'Búdaithe' ann ar fearr leo an ghráin ná an grá. Orthu sin tá an manach Ashin Wirathu, ceannaire 969, gluaiseacht dian-náisiúnach. Is minic a ghríosaigh a chuid óráidíochta roinnt den chosmhuintir Búdaióch chun na Rohingya a ionsaí go fíochmhar. Tá sé mór leis na ginearáil agus le lucht ansmachta na tíre. Níl baint aige ach leis an miondreadm Búdaióch is déine agus is dásachtaí, ach scaipeann sé a chuid tuairimí trí ghréasáin shóisialta. Thug sé 'deachtóir' ar Aung San Suu Kyi, comhairleoir stáit agus Aire Gnóthaí Eachtracha, agus chuir sé a shásamh in iúl nuair a dúnmharaíodh Ko Ni, comhairleoir Muslamach de chuid Chonradh Náisiúnach Aung San Suu Kyi, i Mí Eanáir. Anois tá an manach mire curtha ina thost ag Comhairle na Seanóirí Búdaiócha i mBurma toisc gur bhain sé feidhm as caint ghráiniúil faoi chúrsaí reiligiúin chun iaróg a chothú agus chun milleadh faoin tsíocháin dhlíthiúil.

Tá Aung San Suu Kyi féin ag imirt cluiche faichilleach i gcónaí agus eagla uirthi go gcuirfí an lasóg sa bharrach dá misean fiosraithe de chuid na Náisiún Aontaithe isteach sa tír. Níor tháinig athrú ar mheon na nginearál (is gearr ó d'fhógair an tArd-Ghinearál Min Aung Hlaing gurb 'fhadhb' iad na Rohingya agus nár shaoránaigh iad) agus is beag smacht atá ag Aung San Suu Kyi ar na fórsaí míleata.

Féach:

Arnaud Vaulerin, 'En Birmanie an prédicateur bouddhiste islamophobe interdit de sermon,' *Libération*, 13/3/2017: http://www.liberation.fr/planete/2017/03/13/en-birmanie-un-predicateur-bouddhiste-islamophobe-interdit-de-sermon_1555265

Lindsay Murdoch, 'General warns against UN mission,' *The Age*, 29/3/2017.

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun rianach@optusnet.com.au.

If you do not wish to receive this newsletter, please send an email accordingly to rianach@optusnet.com.au.